



ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Коммунистерниң саналдарының күсселдези дээш

Районун партия конференциязын шийтирүүнүң болгаш эге организациязынң өткөтүг сонгулда хуралына коммунистерниң берген саналдарының күсселдези дээш өйүрүнүң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозта партия эге организациязы бодунун ажилын экижидип турар.

Колхозтуң ажил-агый планнарының күсселдези дээш партияның организациязы ажилдары эге организацияның секретары эш Доржу элээн күштедирген. Кыска үенин иштинде эге организациянын ниити хуралы 4 катап, оон бюрозунуң хуралы 7 катап болгон. Коммунистер ол хуралдарга колхоз бүдүрүлгезинге партияны удуртулганын, идеология ажилынын айтырларын чуугаалып турганнар. Шийтирлерин күсселдези багай эвес организация татынып турар.

Районун партия активиниң хуралы

Чоокта чаа Танды районун партия активиниң хуралы болуп эртен. Хурал болза, Совет Эвилелиниң Коммунист партиязынң XIX съездинин ажилынын түннелдериниң дугайында облуккунуң даргазынын оралакчызы, КПСС обкомунун төлээзи эш А. Козленконун илеткел чуугаалашкан.

Ада-иелер хуралының шийтирлээни

Сүт-Хөл районун Киров аттыг колхозта эге школанын өөреникчилериниң ада-иелер хуралы чоокта чаа болуп эртен. Ол хуралга 1952—1953 өөредилге чылынын сорулгаларының дугайында школа эргелекчизи эш Доржу илеткел кылган. Оон илеткелден илерээни:

Идик-хеп-биле эки хандырбайн турарына ада-иелер хуралы буруу шаап демдетлээ. Брак черлерден кээп өөренип турар урууларны школа чоогунга тургузар оларны өөренип чоруунга таарымчалыг байдалды дарый тургузарынын дугайында оларның ада-иелери сагыш салырын ада-иелер хуралы чуугаалап айткан. Бо айтырыг талазы-биле суму Совети болгаш колхоз баштаар чери ол ада-иелерге боттуг дузаны көргүзери база чуугаалап санаан.

Бижик өөредилгезинге партияны удуртулганы күшмелдирер

Улуг назылыг чоңуң ортузунга бижик билбес болгаш бижикти биче билер чорукту узуткаарынын дугайында партия райкомунун 1951 чылдын декабрьда үндүргөн доктаалын канчаар күсүдип турарының талазы-биле ажилдын дугайында чоокта чаа Барыш-Хемчик райкомунуң бюрозунга районун илеткелни алган.

Партия организациязынң секретары эш Доржу болза, чедишкинерге менээрденмей, колхозчу амыралда чаа бижикти хуң-бүрү илердип, ол четпестерни чайладырын хемчеткелерин партия организациязынң болгаш колхозтуң баштаар чериниң активиниң дузаламчызы-биле шийтирлиг чорудуп турар.

Методтуг натыйжышкын

1952—53 өөредилге чылынын эгизинде Кызыл көдөр районун Кара-Хаакта чеди чыл школарынын чанына башкыларыны методтуг катыжышкыны организациястынган. Методтуг катыжышкыны школа директору эш Шадыр удуртуп турар. Ол методтуг катыжышкында Черби болгаш Сесерлиг эге школарынын башкылары база киржин турар. Методтуг катыжышкын бо өөредилге чылынын бирги улдукунда ийи катап болган. Кара-Хаак чеди чыл школагына эртен баштайгы методтуг катыжышкына ол школанын өөредилге эргелекчизи эш Охотникова кичээлге белеткел болгаш ону канчаар эрттирер дугайында илеткел кылган.

Келр чылын бедик дүжүт дээш

Бедик дүжүтү өстүрүп алырынга баш бурунгаар эки шынарлыг үреини бедиктеп, ону чапып төрнырынга четки арылган бедиктеер чорук улуг ужу-дузалыг. Келр чылдын бедик дүжүдү дээш демиселди Улуг-Хем районун Хайыракан сумузуңда Ворошилов аттыг көдээ ажил-агый артели эки чорудуп турар. Дүжүт ажаап алышынын колхоз чедишкинин дооскаш, үреин участкаларының таразын бастырып, үреин фондузун долдур уруп алган. Ам херек кырында колхоз 70 тонна кызылтас, 25 тонна сула, 4 тонна негелделип болгаш принциптиг, барымдаалыг болгаш квалификастыг критика литературанын чогаалдыкчы хөгжүлдээниң чедишкиниң дузалап, оон хөгжүлдээниге идекейлиг саялдар халдадып болур.

Литература критиказының дайынчы сорулгазы

Партияны XIX съездинин шийтирлерин болгаш И. В. Сталинниң «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп геиналдыг ажилы хөгжүлдениң эң улуг перспективаларын бистин чурвуустун мурунуга ажыткан, амгы нитилел амыралынын хообду эзуаар болушкуннарын билери-биле совет кижилерин чеспеглээ болгаш коммунизмниң тийгелгезиниң керээ дээш чогаалдыкчы күш-ажылче орук кирген.

Коммунист партиянын мерген угаанын, шийлекчи удуртулганын ачазында совет литература чедишкиниң хөгжүп турар. Ол эзулуг шын оруктап—социалист, реалисттиң оруу-биле чоруп орат. Ол болза, делегейде эңне муракчы, эңне идеялыг литература болуп турар. Бистин литературавыстың улуг чедишкинериниң артында оон хөгжүлдө талазы-биле бар улуг четпестерни көрбөй баар болза, шын эвес болур ийи. Дыка хөй чогаалдарында идея, уран-чечен деннелди ам-даа чедир бедивейи турар деп эш Г. М. Маленков Төп Комитеттин ажилынын дугайында XIX съездине кылган өткөт илеткелинге чуугаалаан.

Шынны бижнер деп эш Сталин бистин чогаалчыларывысты өөредип турар. Литература критиказын эңне бирги хуулээни—уран-чечен дүрү-хевирге амыралды шын, хандыр, боттуг көргүзери дээш, оон революстуг хөгжүлдээни-биле, чаа чүүлдерин эрги чүүлдер-биле өтпеш чок демиселинге херек кырында болуп турар чүүлдерни көргүзүп турар чогаалдар дээш демисежери болур. Оон-биле кады шүтүмчүлден болгаш бот-шүтүмчүлден коргар чорукка үндээлигинен мечеги, ирик «теорияга» удур согушкуну литература критиказы чогуур үезинде бербээн. Бистин литература критиктериниң болгаш литература шийчелекчиликтериниң дорт хуулээни болза, марксисци-ленинчи эртем-биле кезээде чеспегленген турары, социалист реализмниң боттуг проблемаларын чогаалдыкчы эзу-биле ажиллап кылыры болур.

В. Лаптевниң «Чаа эрикче» деп алдарлыг романын чөөн хөөнүң халдаашкын болур. Херек кырында болуп турган дыка хөй эзулуг шын болушкуннарын тодаргай көргүскен чогаалчынын шычы чогаалын баксыраларын оралдашкан критиканың туржун бөдүк номчукулдарын «Правдага» парлатынган чагаазында илереткен. Эзулуг шын болушкунну шын эвес кылдыр көөр чүүлдер кайы хире быжыг болурун ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын литература болгаш дыл салбырының чоокта чаа болган сессиязы херечилеп турар. Ол сессияга номчаан илеткелдинге профессор Л. Тимофеев болза, багай дүрү-хевирлер бистин литературавыска ниити болушкун болуп шыдавас, чүге дээрге, ол болза, ийи-чангыс болушкуннар, «куунун болушкуннары» кылдыр бадтыкпач турган. Эзулуг ниити болушкунну чүгө ортума черженин статистиказынын дугайы кылдыр көөр хажыдышынын билигин каттаптар оралдажышкынын анаа башта катап кылган. Ындыг туруш болза, эзулуг ниити болушкуннуң марксисци-ленинчи билинге удур болгаш бистин амыралывыстың дугайы чогаалдарга сатиралыг дүрү-хевирлерни— дүрүлдерин эңне үргүлчү таваржып турар эвес, харын бо ниити күштүн бот-шынарын эңне долдузу-биле болгаш чиди-биле көргүзөр дүрүлдерни тургузар арганы шын эвес көрүп турар.

Реалисти уран-чүүлге партияны илерээшкенин кол адыры болур эзулуг шын болушкунну шын билери дээш, эзулуг шын болушкунну хевирлериниң тодаргай, дириг, хөй яны дүрү-хевирлерни тургузары дээш демисел—литература критиказынын мурунда турар сонгаарладык болбас сорулга. Шынны бижнер! Ол чүүл, прозаиктерге болгаш шүлүкчүлдерге, тили чогаалдыкчыларынга болгаш литература критиктеринге удуртулгалык принцип болур ужурулуг. Чүгө

литература болушкуннарын дилбералдыг эзу-биле көөр хөөннер ам-даа соксатынмаан. Мережидин эң чууга айтырларын шийтирлээр талазы-биле чогаалчыларга литература критиктери кончуг кошкак дузалажып турар. Чамдык кыры-биле бизиң чогаалдарыны чавыс деннелин дугайын ыттавайын, чамдык чогаалдарны чүгө оон теманын дугайында мактап турар. Совет литература болза, кижин төрөлгетенин чаа—коммунист моралынын медээлекчизи болуп турар. Импералист реакцианын ирин сандар турар литературанынга ол удур. Оон бедик гуманист сорулгазы—америк-англи дайын кыпсыкчыларынын литература талазы-биле чалчаларын сойлаалары, бистин үенин муракчы идеялары-биле чеспегленгеш, кижин көөр хөөн чок чоруктуң, гангстеризмниң, мораль талазы-биле сандарлаганың идеологиянга удур дайынчы демисежери болур. Бистин литературавыстың, литература критиказын мурнуңда улуг болгаш харысалгалыг сорулгалар салдыган болгаш оларын бурунгаар шимчээшкенинге калбак орук ажыткан. Партия болгаш эш Сталин литератураның болгаш уран-чүүлдүн ажилдакчыларын муракчы теория-биле чеспеглеп турар, социалист литератураның бүгү адыралынын чектелешкенин дугайында могаг чок сагыш салып турар. Чонун эки уран-чечен сонуурга кижизидер талазы-биле партияга дузалаар, коммунист идеяны камгалалына шынгып туржур, чогаалчыларын болгаш чурукчуларын чогаалдын меге болгаш ирик чүүлдерин хораннаар, бистин улуска таарымчалыг эң улуг чогаалдар тургузары дээш шудургу болгаш сорук кирикчи демисежери—совет литература критиказынын мурунуга амыралдык салып турар чүгө негелделери бо-дур. (Ноябрь 30-де үнген «Правданын» мурунуку чүүлү).



